

KIŞ UYKUSU

★★★★★

YÖNETMEN Nuri Bilge Ceylan
UYUNCULAR Haluk Bilginer,
Melisa Sözen, Demet Akbağ,
Ayberk Pekcan, Serhat Kılıç,
Nejat İşler, Tamer Levent,
Nadir Sarıbacak
YAPIM 2014 Türkiye
SÜRE 196 dk.
DAĞITIM Pinema
(Zeyno Film – NBC Film)

NURİ BİLGE CEYLAN
"KIŞ UYKUSU" NDA
İLK KEZ TAŞRADAKİ
AYDINLA YOLLARINI
AYIRIP ONU
KÜÇÜMSÜYOR,
UTANÇTAN GÖZÜMÜZÜ
KAÇIRMAK İSTEDİĞİMİZ
DURUMLARA SOKUYOR.

F RAGMANDA AÇIK EDİLEN BİR SÜRPRİZ: "KIŞ UYKUSU" NUN BAŞ KARAİTERİ, BAŞARISIZ BİR TİYATROCU OLAN AYDIN VE ONUN GETİR GÖTÜR İŞLERİNE BAKIP ŞOFÖRLÜĞÜNÜ YAPAN HİDAYET, BİR GİPİN İÇİNDE YOL ALIRLARKEN CAMA BİR TAŞ ÇARPAR.

Taş içeri giremeye de o taşın yarattığı çatlaklar, seyircinin Aydın'ı gördüğü kadrajı da, Aydın'ın bozkıra ve camı attıktan sonra Hidayet'in güçlü kollarından kurtulamayan küçük İlyas'a bakışını da paramparça edecektir. Ve bu sürpriz her ne kadar fragmanda açık edilmiş de olsa, yani basın gösterimine akın eden kalabalığın her bir üyesi ne olacağını çoktan biliyor da olsa; taş camı bulurken hepsinin kalbi hızlı çarpmaktadır.

Nuri Bilge Ceylan'ı olduğu kişi, yani Türkiye'de kategoriler üstü, dünyada ise çağın birkaç ustasından biri yapan şey özünde bunun gibi bir şeydir: Hikayenin değil, perdede ortaya çıkan saf sinemasal büyüünün verdiği heyecan... Üç buçuk saate yakın bir zamanı bitmek bilmez tiratlar, incir çekirdeğini doldurmaz meseleler üzerine kavgalarla dolduran bir filmde izleyiciyi avcunun içine alabilmesinin sırrı da buralarda bir yeredir.

Ama "Kış Uykusu"nu önceki filmlerinden ayıran bir şey var ki, onun da özü yine bu sahnede gizli: Taşı atanla yiyen arasındaki gerilim hiçbir Nuri Bilge Ceylan filminde olmadığı kadar net; her iki taraf da ilk kez açıkça güncel ve toplumsal karşılığı olan bir kavganın tarafları. Ve yönetmen de ilk kez gözlemci değil, yargılayıcı bir tanırdığını gizlemiyor. Üstelik de bunu, bugüne kadar çektiği her filmde bir tür 'alter-ego' olarak yerleştirdiği 'taşradaki Türk aydını' karakterini yargılamak, İlyas'ı savunmak için yapıyor. Filmi yönetmenin filmografisinde hangi sıraya koyacağımız sorusunun öznel yanıtı da pek çoğumuz için bu duruma verdiğimiz tepkiye göre olacak.

Hikayenin ve yönetmenin Çehovyen, Dostoyevski'yi andıran tarafları çok konuşuldu, konuşulacak. Oysa "Kış Uykusu" nun kökenleri bana kalırsa en çok seksen sonrası Türkiye politik sinemasında yatıyor. Aydın'ı bir özel isim değil,

**İLK DEFA KADINLAR,
ERKEKLERE ACIMASIZ
BAKIŞTAN NASİPLERİNİ
ALIR GİBİ OLSALAR VE
ERKEKLERİN MANZARALI
KADRAJLARINA
ÇIKAMASALAR DA
EVİN İÇİNDE SAHİCİ
ACILAR ÇEKİYORLAR.**

cins isim gibi okumamak imkansız. Ömer Kavur'un, Şerif Gören'in, Yavuz Özkan'ın aralarında bulunduğu pek çok yönetmenin arkaya çektikleri, darbeden sonra derin bir bunalım içinde halkına yabancılaşan ve yalnızlaşan erkek hikayeleri aslında uzun zamandır Zeki Demirkubuz ve Ceylan başta olmak üzere bir sonraki kuşak yönetmenlerin filmlerinde dönüşerek yerini alıyordu. Seksen sonrası yenilgiler kuşağının örgütlü mücadeleye küsmüş erkeklerinden farklı olarak, daha az idealize, halktan 'daha az alacaklı', daha suskun ve derin bir varoluş bunalımı içindeki bu erkekler, kurgusal karakterlerin toplumsal karşılıklarının değişmesi kadar sinemamızın bitmek bilmeyen emekleme döneminin geride kalmasıyla da giderek rafine bir hal aldılar. Ancak seksen sonrasında yapılan ilk filmlerde, çoğu solun içinden gelen yönetmenlerin bir tür mazeret gibi yarattığı bu karakterler ("başarısız olduk çünkü halk bizi yalnız bıraktı") iki binlere gelindiğinde daha evrensel, daha derin bir derdin taşıyıcısı olmuşlardı. En güzel örnek de, kuşku yok, "Bir Zamanlar Anadolu'da" filminde bir taşra doktorunun sebepsiz hüznünde ('ilk günah' gibi bir 'ilk hüznün') kendini bulan yanıtı: "Başarısız olduk çünkü insan uçurumdan

yuvarlanan bir elmadır."

Gizliden gizliye hep bu soruyla uğraşan yönetmen "Kış Uykusu"nda daha önce vermediği keskinlikte bir yanıt veriyor: Aydın, kibirli, korkak, bencil, acımasız, ama çocuksu, ama çaresiz, ama başarısız ve yalnız bir 'oyuncudur' ve şapkasından çıkaracağı tavşanı çoktan vurmıştır: "Başarısız olduk çünkü başarıyla kafayı bozmuştuk. Biz halkı yalnız bıraktık."

Samimi ve çuvaldızı kendine batıran bir yanıt gibi görünüyor bu, ancak "hepimiz aynı LPG'li arabadayız" diyen "Bir Zamanlar Anadolu'da"nın yapmadığı gibi 'bizi' ve 'halkı' kesin olarak ayırıyor.

Ve alacakaranlıkta bir yıldı atını perdede değil, ter içinde bırakan bir rüyada görmüşüz gibi bir ustalıklı çekebilen bir yönetmenin tanrılaşmasına kızmamalı belki ama; Ceylan ilk kez taşradaki aydınlı yollarını ayırıp onun üstünde konumlanıyor; onu küçümsüyor, utançtan perdeden gözümüzü kaçırmak istediğimiz, izlemesi zor durumlara sokuyor.

"Kış Uykusu", alıştığımızın aksine, kırk kat döşek altındaki bezelye tanelerinin değil, odadaki fillerin, patlayan tüfeklerin filmi. Fazlasıyla kitabi olan ve oyuncuların ağızında zaman zaman neredeyse parodileşen uzun diyaloglar, Nuri Bilge Ceylan evreninden değil, bir melodramdan alınmış gibi olan birkaç sahne ve filmin akışı düşünüldüğünde çok şaşırtıcı ve biraz basit olan finaldeki iç ses tiradı, yönetmenin bilerek ve isteyerek yaptığı şeyler, bu açıkça görülüyor.

Ayrıca ilk defa kadın karakterler, erkeklere atılan acımasız bakıştan nasiplerini alır gibi olsalar ve yine erkeklerin gezdiği manzaralı kadrajlara çıkamasalar da en azından evin içinde geniş zamanlı, sahici acılarla dolaşıyorlar. Ancak sanki kapsayıcı bir insanlık durumunun değil de 'birkaç hasarlı insanın' başından geçenlerin filmi olması nedeniyle, biraz da cömert ve ritmi sorunlu kurgusu yüzünden, sinemamız için büyük Nuri Bilge Ceylan için küçük bir adım olarak tarihe geçiyor. Gel gör ki, sevmeyenlerinin bile yıllar boyu tartışmayı bırakamayacağı bir film olarak çok farklı bir yerde duruyor: Atı salıp tavşanı vuran, güne iyi şeyler yapmak için uyanıp budalalık eden aydının portresi...

Peki İlyas o taşı kime atmıştır? Bu soru da yanıtını uzun süre arayacak gibi görünüyor.

Nadir Sarıbacak. Ve Nuri Bilge Ceylan'ın elinden çıkmış bir filmde daha fazla Nadir Sarıbacak görme umudu.

Aydın, Hidayet'e karısı ve kardeşi için sorar: "Normal mi konuşuyorlardı? Pek az insan 'normal konuşuyor'."